

Türk Hukukundaki Mevduat Rehnine, Teminat İşlemleri İçin Uncitral Model Kanun Açısından Bir Bakış*

A glance with regard to UNCITRAL Model Law On Secured Transactions to the deposit pledge in Turkish Law

Ömer ELMAS**

ABSTRACT

The pledge on deposit as a type of security for loan requests can be easily put and it can also quickly be realized. There isn't enough research on the international application of the pledge on deposit which should take more place in the economic and commercial life and this led us to write on this article subject. On our article, regulation of the pledge on deposit regulated under Turkish Law and the model law issued by United Nations Commission on International Trade Law for security transactions will be discussed with regard to the Civil Law and the Law of Obligations.

There isn't any specific provision regarding the pledge on deposit in the TCL. In this regard the pledge on deposit, is subject to the provisions of Article 954 and the following articles under the title of "Pledges on Receivables and Other Rights" at the Part 3, Distinction 2 with the title "Movable Property Pledge" of the TCL. It is also regulated in the UNCITRAL Model Law under the Article 15 and the following articles under the title of "Rights to payment of funds credited to a bank account" placed in the Second Part with title of "Creation of a security right".

Keywords: deposit pledge, receivable pledge, UNCITRAL Model Law on Secured Transactions.

Giriş

Taşınır ya da taşınmaz üzerinde aynı hak olan rehin hakkı tesisıyla birlikte ilgili taşınır ya da taşınmazın alacaklının alacağı için teminat teşkil edebilmesi olanağı doğar. Borçlunun borcunu ödeyememesi durumunda, alacaklının, rehlin paraya çevrilmesi yoluyla tatmini sağlanabilir. Böylece alacağın re-

* Makale gönderim tarihi: 08.05.2018. Makale kabul tarihi: 17.05.2018.

** Avukat. T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Doktora Öğrencisi, İletişim: oelmas@elmasyesiloglu.com, omerelmastr@yahoo.com.

hinle temini, borç ilişkilerinde güven ve istikrara hizmet eder. Zaman içerisinde ekonominin gelişmesi ve borç ilişkilerinin karmaşıklaşması nedeniyle borç ilişkilerinde beklenen güven ve istikrara hizmet edebilecek taşınır ve taşınmaz haricinde de teminat olarak verilebilecek unsurların arayışı rehin konularını değişime uğratmıştır.

Taşınır bir malın alacaklı için rehin yoluyla teminat teşkil edebilmesi, ancak, ilgili taşınırın alacaklıya teslimi ile mümkündür kuralına zaman içerisinde getirilen istisnalardan alacak ve diğer haklar üzerinde rehnin bir cüzü olan mevduat rehni de önem kazanmaya başlamıştır. Özellikle kredi kurumlarının verdikleri kredilere, likit nitelik taşıyan ve tahsil kabiliyeti fazla bir teminat türü olan mevduat rehnini tercih etmeleri görülmektedir. Kural olarak, borçlanarak toplanan ve bilhassa küçük tasarrufların oluşturduğu havuz ile hem kredi arayanların ihtiyaçlarının karşılandığı hem de küçük tasarrufların yatırıma aktarıldığı bir düzende mevduat rehni yoluyla hem kredi verenler hem de tasarruflarını ödünç verenler alacaklarını daha güçlü ve likit teminatlarla teminat altına almış olmaktadır. Bu bakımdan mevduat üzerinde rehin, kredi taleplerinin karşılanmasında aranan bir teminat türü olarak hem kolay kurulabilmekte hem de rehnin hızlı bir şekilde paraya çevirilmesi mümkün olmaktadır.

Ekonomik ve ticari hayatta daha fazla yer tutması gereken mevduat üzerinde rehnin, uluslararası uygulamalarının yeterince incelenmemiş olması da bizi bu makale konusunu yazmaya sevk etmiştir.

Makalemizde, mevduat üzerinde rehnin Türk hukuku ile teminat işlemleri için Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL) tarafından çıkarılan model kanundaki düzenlenişi Medeni Hukuk ve Borçlar Hukuku bakımından ele alınacaktır.

I. Mevduat Rehninin Düzenlenişi Ve Hukuki Niteliği

A. Genel Olarak

Borç ilişkisinin kurulması aşamasında, alacaklı ve borçlu arasında her ne kadar güven temeline dayanan bir ilişki söz konusu olsa da tedbirli davranan alacaklılar borçlunun sözleşmede belirlenmiş olan edimleri yerine getirmeme ihtimali karşısında zarara uğramamak adına teminat isteyebilirler. Taraflar arasında sözleşme kurulduktan sonra, teminat sağlama borcu, alacaklının talebi üzerine kişisel veya aynı bir teminatla yerine getirilir. Ancak belirtmek gerekir ki kural olarak borçlunun alacaklıya teminat sağlamak gibi bir zorunluluğu yoktur; meğerki sözleşmeyle böyle bir borç yüklenmemiş olsun.

Kişisel teminatlarda teminat veren, bir başkasının borcunu temin etmek

üzere borç altına girmektedir. Aynı teminatlarda ise alacaklıya alacağını elde etmesine yönelik olarak belirli bir nesne üzerinde bir aynı hak sağlanır. TMK’da teminat işlevi gören sınırlı aynı haklar, taşınmaz yükü ve rehin hakkıdır. Rehin hakkı ile anlatılmak istenen, alacaklıya alacağını öncelikle elde edebilmesi için belirli bir malvarlıksal değeri paraya çevirme yetkisinin tanınmasıdır. Rehne dayalı teminat türlerinin bir bölümü taşınır ve taşınmaz rehni olarak TMK’da düzenlenmiştir. TMK’da, taşınmaz rehni olarak; ipotek, ipotekli borç senedi ve irat senedi; taşınır rehni olarak ise teslim şartlı rehin, hapis hakkı ve alacaklar ve diğer haklar üzerinde rehin düzenlenmiştir.

TMK’da taşınır rehninin tanımı yapılmamakla birlikte doktrinde yapılmış olan tanımlar göz önüne alındığında; taşınır rehninin kapsamına sadece maddi varlığa sahip olan taşınır haklar değil maddi varlığı olmayan hak ve alacakların da dâhil olduğu anlaşılmaktadır. Nasıl ki kanun koyucu bağımsız ve sürekli hakların taşınmaz eşya olduğunu kabul etmekte ise maddi varlığı olmayan hak ve alacaklar da taşınır olarak kabul edilmektedir. Tabidir ki bir hak ve alacak olarak mevduat üzerinde rehin de bu kapsamda değerlendirilecektir.

B. Düzenlenişi

TMK’nın 850-972. maddelerinde bulunan hükümler iki bölüm içerisinde toplanmıştır: taşınmaz rehni ve taşınır rehni. “Taşınır Rehni” isimli bölümün ilk ayırımı teslim bağı rehin¹ ve hapis hakkı², ikinci ayırımı ise alacaklar ve diğer haklar üzerinde rehin başlıklarını taşımaktadır. Bu bölümün üçüncü ve

- 1 Temel taşınır rehin tipi olarak kabul edilen teslim bağı rehin hakkında bkz. Erol Cansel, *Türk Menkul Rehni Hukuku*, Cilt: 1, Teslim Şartlı Menkul Rehni, (Menkul Rehni), Ankara, 1967, s. 10 vd.; Bülent Davran, *Rehin Hukuk Dersleri*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1972, s. 80 – 81; Bülent Köprülü ve Selim Kaneti, *Sınırlı Aynı Haklar*, 2. Baskı, İstanbul, 1982 – 1983, s. 445; Selahattin Sulhi, Tekinay, *Menkul Mülkiyeti ve Sınırlı Aynı Haklar*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1994, s. 135 – 136; Turhan Esener ve Kudret Güven, *Eşya Hukuku*, 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017, s. 403; Aydın Aybay, Hüseyin Hatemi, *Eşya Hukuku*, 4. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2014, § 24 No. 7 – 9; Mehmet Ayan, *Eşya Hukuku - III (Sınırlı Aynı Haklar)*, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2017, s. 226 vd.; Rona Serozan, *Taşınır Eşya Hukuku (Taşınır Eşya)*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2007, s. 338 vd.; Mehmet Serkan Ergüne, *Hukukumuzda Taşınır Rehninin, Özellikle Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2002, s. 98 vd.; Şeref Ertay, *Eşya Hukuku (Yeni Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre)*, Seçkin Yayıncılık, 8. Baskı, Ankara, 2008, No. 2726; M. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi, Saibe Oktay Özdemir, *Eşya Hukuku*, 17. Bası, İstanbul, 2014, s. 792.
- 2 Genel ve özel hapis hakları konusunda daha geniş bilgi için bkz. Erol Cansel, *Türk Hususi Hukukunda Hapis Hakkı*, (Hapis Hakkı), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, No. 155, Ankara 1961, s. 153 vd.; Suat Sarı, *Alkoyma Hakkı*, Alfa Yayınları, İstanbul, 1997, s. 3 vd.; Seza Reisoğlu, *Menkul İpoteği-Teslimsiz Menkul Rehni*, (Menkul İpoteği), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1965, s. 21.

dördüncü ayırmaları ise sırasıyla rehin karşılığı ödünç verme işiyle uğraşanlar ve rehinli tahvile³ ilişkin hükümlerdir⁴.

TMK'da özellikle mevduat rehnine yönelik bir düzenleme mevcut değildir. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun "Mevduatın ve katılım fonunun çekilmesi" başlıklı 61. maddesinde TMK'nın rehinlere ve hapis hakkına ilişkin verdiği yetkiler ve koyduğu yükümlülükler saklı kalmak şartıyla mevduat ve katılım fonu sahiplerine ödenmesi gereken tutarları geri alma haklarının sınırlandırılmayacağı düzenlenmiştir. Teslimsiz taşınır rehin hakkının teminat olarak kullanımının yaygınlaştırılması amacını taşıyan 28.10.2016 tarih ve 29871 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun "Amaç ve Kapsam" başlıklı 1/4. fıkrası "Bu Kanun, sermaye piyasası araçları ile türev araçlara ilişkin finansal sözleşmeleri konu edinen rehin sözleşmeleri ile mevduat rehnine uygulanmaz" diyerek mevduat rehnini

- 3 Taşınmaz rehniyle güvence altına alınan bir ödünç senedi olan TMK m. 930'da bahsedilen rehinli tahvilden farklı olarak TMK m. 970 vd. taşınmaz rehniyle temin edilmiş ya da cari işlemlerden doğmuş alacakların rehni ile temin edilen tahvillerdir (Serozan, *Taşınır Eşya*, s. 357).
- 4 Rehin hakları; ekonomik fonksiyonları, tesis şekilleri, kıymetli evraka bağlı olup olmamaları gibi gerekçelerle farklı tasniflere de tabi tutulabilecek olmakla birlikte doktrinde rehin haklarının tasnifinde kanunun düzenleme tarzına genel olarak uyulduğu gözlenmektedir (Kemal Tahir Gürsoy, Fikret Eren, Erol Cansel, *Türk Eşya Hukuku*, 2. Bası, Ankara, 1984, s. 950; Esener, Güven, s. 352, 393 – 394; Ertaş, No. 2518). Ayrıca alacaklının rehinli taşınırın saklanması ve bakımında sıkıntı çekmesi, rehin verenin taşınır iş hayatında ihtiyaç duyması gibi haller teslimle bağlı taşınır rehni'nin kredi ilişkilerindeki pratik değerini azaltması nedeniyle "teslimsiz rehin" ortaya çıkmıştır (Davran, s. 176 vd.; Ali Naim İnan, Özge Yücel, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 4. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2014, s. 679 – 680). Sicilli taşınır rehninde teslim ilkesinin yerini tescil ilkesi almakta ve taşınır rehni zilyetliğin devrine gerek kalmaksızın aleniyeti sağlayabilecek özel bir rehin siciline ya da genel bir sicile tescil ile kurulmuş kabul edilmektedir (Reisoğlu, *Menkul İpoteği*, s. 1 – 2; Serozan, *Taşınır Eşya*, s. 340; Ergüne, s. 15 – 16, 59 vd.; Gürsoy, Eren, Cansel, s. 1088 – 1089; Hüseyin Hatemi, Rona Serozan, Abdülkadir Arpacı, *Eşya Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1991, s. 352; Tekinay, s. 140 – 142; Esener, Güven, s. 406 vd.; Davran, s. 25; Turgut Kalpsüz, *Gemi Rehni*, 5. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2004, s. 59). Sicilli rehinlerin ortak tarafı, konu aldıkları taşınırın genellikle kazanç sağlamak amacıyla kullanılan taşınırlar olmasıdır (Hıfız Veldet Velidedeoğlu, *Türk Medeni Hukuku*, Cilt: 1, Beta Yayıncılık, 6. Bası, İstanbul, 1998, s. 519; İnan, s. 660; Gürsoy, Eren, Cansel, s. 1113; Esener, Güven, s. 409; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, s. 776; Ergüne, s. 15; Köprülü, Kaneti, s. 502 – 503, Hüseyin Ülgen, Ömer Teoman, Mehmet Helvacı, Abuzer Kendigelen, Arslan Kaya, N. Füsün Nomer Ertan, *Ticari İşletme Hukuku*, 4. Bası, İstanbul, 2015, No. 553). Sicilsiz ve teslimsiz taşınır rehni ise istisnai nitelikte bir uygulama olup belirli hukuki ilişkilerin neticesinde belirli taşınırların, zilyetlik devri ve tescil sözkonusu olmadan kanun gereği teminat olarak gösterilmiş sayılmalarını ya da mevcut bir teminatın kapsamına dahil olmalarını ifade eder. TMK m. 862'de belirtilen eklentiler ve 18.04.1972 tarih ve 1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu'nun "Mutlak rehin hakkı" başlıklı m. 13 örnek olarak verilebilir (Reisoğlu, *Menkul İpoteği*, s. 17 vd.; Ergüne, s. 95 vd.; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, s. 782 – 783).

kapsamı dışında bırakmıştır⁵.

Mevduat rehni, TMK'nın "Taşınır Rehni" başlıklı 3. Bölüm 2. Ayırım'da "Alacaklar ve Diğer Haklar Üzerinde Rehin" başlığı altında yer alan 954 vd. maddelerindeki düzenlenmelere tabi olacaktır⁶. TMK'da, alacağın rehnedilmesi için yapılması gereken işlemler (m. 955/1); rehni üçüncü kişi borçluya ihbarı (m. 955/2); kıymetli evrakın, dolayısıyla kıymetli evraka bağlanmış alacakların rehnedilmesi için yapılması gereken işlemler (m. 956); alacak üzerinde art rehin hakkının kurulması (m. 958); rehin hakkının alacağa bağlı yan edimler bakımından kapsamı (m. 959); rehnedilen alacağın yönetimine ve ödenmesine (m. 961) ilişkin konular düzenlenmiştir. Bunlardan başka diğer devir edilebilir hakların (m. 955/3) ve emtiayı temsil eden kıymetli evrakın rehni (m. 957) de düzenlenmiştir.

TMK'nın 954. maddesinin 1. fıkrasına göre "Başkasına devredilebilen alacaklar ve diğer haklar rehnedilebilir". Kanun, hakların rehnini üst kavram, alacakların rehnini ise alt kavram olarak ele almıştır. Zaten hakların rehnini düzenleyen hükümlerden çoğunun konusu alacakların rehniyle ilgilidir⁷. Bu hükme göre, genel olarak devredilebilen tüm alacak ve haklar ve dolayısıyla mevduat nedeniyle doğan hak ve alacaklar da devredilebilir olması nedeniyle rehnedilebilecektir.

TMK'nın 954. maddesinin ikinci fıkrası gereğince, kanunda aksine hüküm bulunmadıkça mevduat rehnine ayrıca teslim şartlı rehin hükümleri (m. 939-949) de uygulanacaktır⁸. Buna göre, rehin konusunun rehin alan tarafından tekrar rehnedilmesini düzenleyen TMK'nın 942. maddesi, aynı Kanunun 945. maddesinin ikinci fıkrasıyla birlikte mevduat üzerindeki rehin hakkının iyiniyetle kazanıldığı durumlarda uygulanabilecektir.

Mevduat rehninde rehni paraya çevrilmesine ilişkin TMK'nın 946. maddesinin 1. fıkrası, teminatın kapsamına ilişkin TMK'nın 946. maddesinin 2. fık-

5 Gökhan Antalya, Faruk Acar, *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni (6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Çerçevesinde İlk Tespitler)*, Güncellenmiş ve Geliştirilmiş 2. Bası, Aristo Yayınevi, İstanbul, 2017, s. 13 vd.

6 A. Sait Yüksel, Ash Yüksel, Ülkü Yüksel, *Bankacılık Hukuku ve İşletmesi*, Genişletilmiş 10. Bası, Beta Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, 2004, s. 264; Uğur Yiğit, *Bankacılık Suçları, Has Matbaacılık*, İstanbul, 2006, s. 249.

7 Dieter Zobl, *Berner Kommentar zum Schweiz, Privatrecht, Sachenrecht, Das Fahrnispfand*, Art. 888 – 906 ZGB, (mit kurzem Überblick über das Versatzpfand, Art. 907-915 ZGB), (1996), Bern 1996, Art. 899, N. 3; Karl Otfinger, Ralf Baer, *Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch*, IV. Band, Das Sachenrecht, 2. Abteilung: Die Beschraenkten dinglichen Rechte, 23. Teil: Das Fahrnispfand, Schulthess Verlag, 3. Auflage, Zurich, 1981, Art. 899, N. 2; Seda İrem Çakırca, *Adi Alacakların Rehni*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2006, s. 6.

8 Lale Sirmen, *Alacak Rehni*, BTHAE, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1990, s. 3; Yiğit, s. 250.

rası, rehin hakları arasındaki sıra ilişkisini düzenleyen TMK'nın 948. maddesi, Lex Commissoria yasağını öngören TMK'nın 949. maddesi uygulama alanı bulacaktır⁹.

Bunların yanında teslim şartlı rehin hükümlerinin tüm ihtiyaçları karşılamaması nedeniyle taşınmaz rehnine ilişkin hükümlerin bazıları taşınır rehnine de kıyas yoluyla uygulanabilmektedir¹⁰. Bu hükümler, taşınır rehninde uygulanabiliyor olması nedeniyle mevduat rehnine de uygulanabilecektir. Binaenaleyh TMK'nın halen mevcut olan veya henüz doğmamış olmakla beraber doğması kesin veya olası bulunan herhangi bir alacağın ipotekle güvence altına alınabileceğine ilişkin 881. maddesinin 1. fıkrası ile rehin verenin borçtan şahsen sorumluluğu yoksa alacaklının ödeme talebinin ona karşı etkili olabilmesi için bu talebin hem borçluya hem de rehin verene karşı yapılmış olması şartını getiren TMK'nın 887. maddesi de alacak ve diğer hakların rehninde ve dolayısıyla mevduat rehninde de uygulanabilecektir¹¹.

Türk hukukunda varolan bu düzenlemelerin yanında UNCITRAL'in uzun yıllardır yapmış olduğu çalışmaların neticesinde 2016 yılında "*Model Law on Secured Transactions*" isimli Teminat İşlemleri için Model Kanun (Model Kanun) yayınlamıştır¹². UNCITRAL tarafından çıkartılan model kanunlar, ulusal hükümetlerdeki kanun yapıcılar için kendi iç mevzuatlarının parçası olarak kabul edebilecekleri bir model biçiminde oluşturulmuştur. Model kanunlar parlamentolar ya da yasa yapıcılar açısından bir tür kanun tasarısı gibidir. Bu nedenle model kanunlarda imzacı listesi bulunmamakta ve bunlar tavsiye niteliği taşımaktadır. UNCITRAL anlaşmalarının genel ilkeleri uyarınca bir antlaşma imzalamak, imzacı devleti otomatik olarak bu antlaşmaya taraf yapmamakta antlaşma yürürlüğe girdiği takdirde, devletin uluslararası hukuktaki antlaşmaya bağlı kalması için onay veya üyelik gibi başka eylemler de gerekmektedir. Ayrıca, imzalanan ve onaylanan antlaşma hükümlerinin ilgili imzacı devlet içinde uygulanabilmesi, iç mevzuatının bu yönde değiştirilmesini gerektirmektedir.

Türkiye ise UNCITRAL kapsamında 1958 tarihli Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve İcrası Konvansiyonu¹³, 1980 tarihli Birleşmiş Milletler Mal-

9 Sirmen, *Alacak Rehni*, s. 4.

10 Davran, İstanbul 1972, s. 78; Cansel, *Menkul Rehni*, s. 18; Gürsoy, Eren, Cansel, s. 1092; Köprülü, Kaneti, s. 453; Sirmen, *Alacak Rehni*, s. 5.

11 Sirmen, *Alacak Rehni*, s. 5.

12 United Nations Commission On International Trade Law, *UNCITRAL Model Law on Secured Transactions*, United Nations Yayınları, Viyana, Ekim 2016.

13 3731 S'lı ve 05.08.1991 t.'li Uygun Bulma Kanunu, 20877 S'lı ve 21.05.1991 t'li RG; 1991/2151 sayılı Onaylama Kararnamesi, 21002 S'lı ve 25.09.1991 t.'li RG.

ların Uluslararası Satış Sözleşmeleri Konvansiyonu'nu¹⁴ anlaşmalarla onaylamıştır. 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu¹⁵ ise Anayasa m. 125/1'de zikredilen “Kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinde bunlardan doğan uyuşmazlıkların millî veya milletlerarası tahkim yoluyla çözülmesi öngörülebilir. Milletlerarası tahkime ancak yabancılık unsuru taşıyan uyuşmazlıklar için gidilebilir” hükümleri gereğince gerçek veya tüzel kişiler arasındaki uyuşmazlıkların milletlerarası tahkim yoluyla çözülmesinin usul ve esaslarının belirlenmesini sağlamak için 1985 tarihli UNCITRAL Uluslararası Ticari Tahkim Model Kanunu örnek alınarak yürürlüğe konmuştur.

Model Kanun'un teminat işlemleri ile kastettiği işlem, taşınmaz mallar haricindeki tüm maddi ve maddi olmayan taşınabilir varlıklardan¹⁶ biri üzerinde bir teminat hakkı yaratan işlemdir¹⁷. Model Kanun, “Uygulama alanı ve genel hükümler” başlıklı Birinci Kısım'da yer alan “Uygulama alanı” başlıklı m. 1'de ifade edildiği üzere sadece taşınabilir varlıklardaki teminat hakları için uygulanabilecektir.

Mevduat rehni bakımından ise “Bir teminat hakkı oluşturmak” başlıklı İkinci Kısım'da yer alan “Banka Hesabına Yatırılan Fonların Ödenmesi İlişkin Haklar” başlıklı 15. maddede bir düzenleme getirilmiştir. Bu maddeye göre, bir banka hesabına yatırılan fonların ödenmesi hakkına sahip bir teminat hakkı, teminat veren ile mevduatı alan kuruluş arasında bulunan teminat vermeye ilişkin hakkı herhangi bir şekilde sınırlandıran bir sözleşmeye rağmen geçerli olacaktır.

Keza, hak ve yükümlülükler bakımından “Taraflar ve üçüncü kişi yükümlülerin hak ve yükümlülükleri” başlıklı Altıncı Kısım ve “Üçüncü kişinin hak ve yükümlülükleri” başlıklı İkinci Bölüm'de yer alan “Mevduatı kabul eden kuruma karşı haklar” başlıklı 69. maddede, mevduat rehninin, belli hallerde üçüncü şahıslara karşı da ileri sürülebileceğine ilişkin bir düzenleme getirilmiştir.

C. Hukuki Niteliği

Değeri parayla ölçülebilir bir alacak yerine getirilmediğinde, alacaklının, teminat amaçlı ve temin ettiği alacağa bağlı olarak alacağını öncelikle elde edebilmek için kural olarak resmi makamlar aracılığıyla rehin konusunu paraya

14 5870 S'lı ve 02.04.2009 t.'li Uygun Bulma Kanunu, 27200 S'lı 14.04.2009 t.'li RG; 2010/247 sayılı Onaylama Kararnamesi, 27545 S'lı ve 07.04.2011 t.'li RG.

15 4686 S.'lı ve 21.06.2001 kabul t.'li Kanun, 24453 S.'lı ve 05.07.2001 t.'li RG.

16 Bu tanım Model Kanun'da yer almaktadır. UNCITRAL, *Model Law*, s. 4.

17 UNCITRAL, *Model Law*, s. 1.

çevirme yetkisini veren hak rehin hakkıdır¹⁸. Bu tanımda rehnedilenin, nesne, hak veya başkaca bir malvarlığı değeri olup olmamasına bakılmamıştır.

Türk Hukukunda rehin haklarını düzenleyen hükümler esas olarak TMK'nın eşya hukuku kitabının "Sınırlı Ayni Haklar"ı konu alan ikinci kısmında yer almaktadır. Rehin hakkı bu bakımdan sınırlı bir ayni hak olarak eşya üzerinde doğrudan hâkimiyet sağlar. Böylece rehin hakkı sahibi, rehin verenin aracılığına gerek duymaksızın rehinli eşyanın paraya çevrilmesini isteyebilecek ya da malikin diğer alacaklılarınca yapılan takip sonucu rehinli eşyanın haczinden sonra yapılan satış bedelinden alacağını öncelikle elde edecektir (İİK m. 140, 206)¹⁹. Rehin hakkı sahibi, malikin iflasında dahi iflas masasına giren rehinli malın satışından alacağını öncelikle alacaktır (İİK m. 185, 206)²⁰. Ayrıca rehinli eşyanın mülkiyetinin bir başkasına devredilmesi sözkonusu olduğunda dahi yeni malik eşyayı rehinle yüklü olarak devralabilecektir. Bu saydıklarımız rehin hakkının mutlak bir hak olarak herkese karşı ileri sürülebilme özelliğini de ortaya koyar.

Bir alacaklının, alacağını elde edebilmek ya da borçlunun borcunu ifa etmemesi ihtimaline karşılık olarak teminat²¹ almaya veya alınacak teminatların sayısını artırmaya çalışması en doğal yol olacaktır. Böylece alınacak tüm teminatların amacı alacaklıyı korumak olacaktır. Borcunu ifa etmekle sorumlu olan borçlu, asıl ve ilk olarak ilgili borcu ifa etmemesi nedeniyle haczi kabil tüm

18 Köprülü, Kaneti, s. 251 vd.; Gürsoy, Eren, Cansel, s. 949; Tekinay, s. 70; Esener, Güven, s. 347; Sirmen, *Alacak Rehni*, s. 5; Ali Haydar Karahacıoğlu, M. Edip Doğrusöz, Mehmet Altın, *Türk Hukukunda Rehin*, Üçbilek Matbaası, Ankara, 1996, s. 1; Ayan, s. 127; Ergüne, s. 13; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, s. 765; Serozan, *Taşınır Eşya*, s. 691; Ertaş, No. 2516; Huriye Kubilay, "Kambiyo Senetlerinin Rehni", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Kudret Ayiter Armağanı, Ankara, 1987, Cilt: 3, Sayı: 1 – 4, s. 497. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu "Tanımlar" başlıklı 2. maddesi rehin hakkını, taşınır varlığın türünden, rehin verenin veya rehinli alacaklının durumundan, rehinle güvence altına alınan borcun niteliğinden veya tarafların onu rehin hakkı olarak adlandırmasından bağımsız olarak bir borcun ödenmesini veya ifa edilmesini güvence altına almak amacıyla alacağın devrinde devralanın alacak hakkı da dahil olmak üzere, taşınır varlık üzerinde zilyetliğin devrine gerek olmaksızın tesis edilen sınırlı ayni hak olarak tanımlamıştır.

19 Bir diğer deyişle haciz alacaklıları, rehinli alacaklının alacağını tam olarak almasından sonra bir değer kalırsa hacizli eşyanın satışından yararlanabileceklerdir. Zobl, N. 152; Arthur Meier-Hayoz, *Berner Kommentar zum schweizerischen Privatrecht*, Band IV: Das Sachenrecht, 1. Abteilung: Das Eigentum, 1. Teilband: Systematischer Teil und Allgemeine Bestimmungen, 5. Auflage, Bern, 1981, N. 262; Sirmen, *Alacak Rehni*, s. 6.

20 Köprülü, Kaneti, s. 252 – 253; Gürsoy, Eren, Cansel, s. 949 – 950; Sirmen, *Alacak Rehni*, s. 6.

21 Teminat kavramını, borçlunun borcunu ifa etmemesi ihtimaline karşı alacaklıya tanınan garanti anlamında kullandık. Geniş anlamıyla teminat sözleşmesi ise bir kimse ya da malvarlığının, başkasının karşılaşabileceği rizikodan doğacak zararı kendi üzerine almasını ifade eder (Haluk Tandoğan, *Borçlar Hukuku-Özel Borç İlişkileri*, Cilt: 2, Vedat Kitapçılık, 5. Bası, İstanbul, 2010, s. 684). Böylece teminat sözleşmesi kapsamına her tür garanti ve sigorta sözleşmeleri de dâhildir (Cevdet Yavuz, (Hazırlayanlar: Cevdet Yavuz, Faruk Acar, Burak Özen). *Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler)*, Yenilenmiş 14. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2016, s. 823).

malvarlığıyla sorumlu olacaktır. Bu sorumluluğa ek olarak, alacaklı, borçludan başka teminat istediğinde ise karşımıza şahsi ve aynı teminatlar çıkacaktır. Şahsi teminatlar “...den sorumluluk”, aynı teminatlar ise “ile sorumluluk” olarak da ifade edilebilir²². “İle sorumluluk”²³, asıl borçtan sorumlu olana ek olarak borcun teminine yönelik belirli bir malvarlığı değerine el atma ya da bunları ahkoyma yetkisi veren haklar; “...den sorumluluk” ise borçtan kişisel olarak sorumluların sayısının artırılması olarak da tanımlanabilir.

“İle sorumluluğa dayalı teminatlar” kategorisinde bulunan aynı teminatlar, teminat altına alınan alacağa kavuşmak için teminat konusu şey üzerinde alacaklıya aynı bir hak sağlar²⁴. Böylece alacaklı, alacağının ifasını sağlamak amacıyla, doğrudan doğruya hâkimiyetine tabi kılınan teminat konusu şeyi paraya çevirme imkânına sahip olur²⁵. Bu tür teminatlara örnek olarak taşınır, taşınmaz, alacak ve ticari işletme rehinleri ile teminat amacıyla mülkiyetin inançlı devri²⁶, mülkiyetin saklı tutulması (TMK m. 764)²⁷ ve bazı yazarlarca teminatın bir türü sayılan taşınmaz yükü (TMK m. 839) zikredilebilir²⁸. Bu teminatların ortak noktası ise kural olarak tasarruf işlemi sonucu sağlanabilmeleridir. O halde “ile sorumluluğa dayalı teminatlar”daki rehin hakkının niteliğini daha iyi anlayabilmek için tasarruf işlemi kavramı ile teminat arasındaki ilişkinin incelenmesi gerekmektedir.

22 Dieter Zobl, “Die Globalzession im Lichte der neuen Lehre und Rechtssprechung - eine Standortbestimmung”, *SJZ*, 1989, s. 350; aynı yazar, 1996, N. 345 vd.; Beat Kleiner, *Bankgarantie: Die Garantie unter besonderer Berücksichtigung des Bankgarantiegeschäftes*, 4. Auflage, Zurich, 1990, s. 101; Davran, s. 3 – 4; Tandoğan, s. 688 – 689; Peter Haenseler, *Die Globalzession*, Zurich, 1991, s. 13 vd.; Necip Kocayusufpaşaoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Cilt: 1, Filiz Kitabevi, 7. Baskı, İstanbul, 2017, s. 51. Şahsi – aynı teminat ayrımı genellikle şahsi – aynı hak ya da nisbi – mutlak hak ayrımının bir yansıması olarak görülmektedir (Hatemi, Serozan, Arpacı, s. 714; Ayan, s. 128). Ancak teminatın niteliği ile kaynağını karıştırmamak gerekecektir. Teminat nedeniyle sorumluluk, kaynağı itibarıyla her zaman “...den sorumluluk”tur (Hatemi, Serozan, Arpacı, s. 714).

23 “İle sorumluluk”, alacaklıya, teminat olarak özgülenmiş malvarlığı değerini talep konusunda diğer alacaklılara nazaran avantajlı bir durum sağlar (Davran, s. 4; Erden Kuntalp, “Teminat Kavramı, Teminat Türleri ve Bunlardan Doğan Sorumluluk”, (Teminat kavramı), *Prof. Dr. Reha Poroy'a Armağan*, İstanbul, 1995, s. 296).

24 Davran, s. 4; Kuntalp, *Teminat Kavramı*, s. 280 vd.; Serozan, *Taşınır Eşya*; s. 273 vd.

25 Haenseler, s. 14; Davran, s. 3.

26 İnançlı devir kurumunun hukuki yapısı ve teminat yöntemi olarak kullanılması hakkında bkz. Tandoğan, s. 543 vd.; Serozan, *Taşınır Eşya*, s. 291 vd.

27 Mülkiyetin saklı tutulmasında bir tasarruf işlemi bulunmamakla birlikte teminat amacı açısından ağırlık taşıyan unsur, tasarruf işleminin kendisi değil bu tasarruf işleminin sonucunun yani mülkiyetin intikalinin şarta bağlanmış olmasıdır (Gürsoy, Eren, Cansel, s. 675 – 676; Hasan Pulaşlı, *Şarta Bağlı İşlemler ve Hukuki Sonuçları*, Dayınlarlı Yayıncılık, Ankara, 1989, s. 157 vd.; Lale Sirmen, *Türk Özel Hukukunda Şart, (Şart)*, BTHAE, Ankara, 1992, s. 146 vd.; Tekinay, s. 9 – 10; Esener, Güven, s. 228; Serozan, *Taşınır Eşya*, s. 278 vd.; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, s. 578 – 579; Ertaş, No. 2247).

28 Örneğin Fahrettin Aral, “Topyekün Temlik”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 42, Sayı: 1, 1992, s. 95.

“Tasarruf” ve “tasarruf işlemi” kavramları kullanılmasına rağmen²⁹ hem TMK hem de TBK’da tasarruf işlemi tanımlanmamıştır. Ayrıca TMK ve TBK’da borçlanma işleminin aksine tasarruf işlemine ilişkin genel nitelikli hükümler de yer almamaktadır. Bu durumda TMK 5. maddesinin “*Bu Kanun ve Borçlar Kanununun genel nitelikli hükümleri, uygun düştüğü ölçüde tüm özel hukuk ilişkilerine uygulanır*” düzenlemesi devreye girecek ve irade bozukluğu, muvaza, aşırı yararlanma, işlemin şarta ya da süreye bağlanması gibi hususlarda bu düzenlemeler uygulanacaktır³⁰. Tasarruf işlemi, tasarrufta bulunanın malvarlığındaki bir hakka doğrudan etkide bulunarak bu hakkı devreden, değiştiren, hakkı sınırlayan veya onu sona erdiren hukuki muamelelerdir denilebilir³¹. Geçerli bir tasarruf işleminin varlığı için ilk olarak, tasarruf işleminden önce mevcut bir malvarlığı hakkının bulunması gerekir. İkinci olarak, bu malvarlığı hakkına ait tasarruf işleminden sonra meydana gelmiş bir sonucun ortaya çıkması gerekir³². Dolayısıyla tasarruf işlemiyle, işlemi yapan tarafın malvarlığında yer alan hakkın etkilenmesi ve aktifinin azalması gerekir.

Tasarruf işleminin hakkı doğrudan etkilemesi nedeniyle bu etki farklı şekillerde ortaya çıkar. Taşınmaz, taşınır ya da alacak hakkının devrinde, rehnedilmesinde, feragat edilmesinde tasarruf işlemiyle ortaya çıkan sonuçlar farklılaşır. Bir tasarruf işleminin sonucu; hakkın devri, sınırlandırılması, içeriğinin değişmesi veya sona ermesi olarak özetlenebilir³³.

29 TMK “*Tasarruf yetkisinin sınırlanması*” başlıklı m. 199, “*Yönetim, yararlanma ve tasarruf*” başlıklı 223, “*Tasarruf hakkının sınırlanması*” başlıklı m. 391, “*Yararlanmanın kapsamı*” başlıklı m. 820, “*Hakkın ileri sürülmesi*” başlıklı m. 923, “*Tasarruf yetkisi ve taşınır davası*” üst ve “*Emin sıfatıyla zilyetten edinme bakımından*” alt başlıklı m. 988, “*Tasarruf yetkisinin kısıtlanmasında*” başlıklı m. 1010; TBK “*Yayımlatanın tasarruf hakkı*” başlıklı m. 490, “*Temsil*” başlıklı m. 637 vb.

30 M. Kemal Oğuzman, Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Cilt: 1, Vedat Kitapçılık, 16. Baskı, İstanbul, 2018, s. 39; Kocayusufpaşaoğlu, N. 8; Hatemi, Serozan, Arpacı, s. 308; Gülşah Vardar Hamamcıoğlu, *Medeni Hukukta Tasarruf İşlemi Kavramı*, 12 Levha Yayıncılık, İstanbul, 2014, s. 55.

31 Haklar haricinde zilyetliğin ve hukuki ilişkilerin de tasarruf işlemine konu olabileceğini savunanlar da bulunmaktadır (Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Yetkin Yayınları, 22. Bası, Ankara, 2017, s. 160; Manfred Wolf, Marina Wellenhofer-Klein, *Sachenrecht*, 25. Auflage, München, 2008, s. 335).

32 Tasarruf işleminin hukuki sonucu, taşınır ya da taşınmaz üzerinde doğmayıp, iktisadi değere ilişkin menfaatleri koruyan haklar üzerinde doğar. Andreas von Tuhr, A. Escher, *Allgemeiner Teil des Schweizerischen Obligationenrechts*, 2. Band, 3. Auflage, Zürich, 1974, s. 318 – 319; Baki İlkay Engin, *Alacağı Temlik Edenin Garanti Sorumluluğu*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2002, s. 6; Doruk Utku, *Sınai Hakların Rehni*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2009, s. 59 – 60.

33 M. Kemal Oğuzman, Nami Barlas, *Medeni Hukuk Giriş-Kaynaklar-Temel Kavramlar*, 17. Bası, İstanbul, 2011, s. 159; Vardar Hamamcıoğlu, s. 96; Utku, s. 60.

Tasarruf işlem sonuçlarından hakkın devri, içeriğinin değişmesi, sona ermesi ile devren veya aslen kazanılması inceleme konumuz olan rehin tasarrufu ile ilgili değildir. Zira bir hak birden fazla yetkiyi ihtiva eder. Buna mülkiyet hakkının genel olarak kullanma, semerelerinden yararlanma ve tüketme yetkilerinden müteşekkil olduğu örneği verilebilir. Dolayısıyla hak sahibi bu yetkilerinin tamamı ya da bir kısmı üzerinde tasarrufta bulunabilir³⁴. Daha önce hak sahibinin hakkının içinde bulunan yetkilerinden ayırmamış olduğu bir ya da birden fazla yetkisini kullanarak bir hakkını sınırlaması ve dolayısıyla türetilmiş bir hak olan rehin tesisi makalemizin inceleme konusudur. Rehin tasarrufu işlemi ile rehin veren asıl hakkın sahibi, kendi hakkını sınırlamakta ve böylece türetilmiş hak nedeniyle kaçınma ve katlanma yükümlüğü altına girmektedir. Rehin hakkı sahibi ise ilgili hak üzerinde vadesi gelmiş alacağının ifa edilmemesi şartıyla kamu otoritesi aracılığıyla kullanabileceği paraya çevirme yetkisini içeren türetilmiş bir hakkı elde etmektedir³⁵.

Aynı hakların sınırlanmasına baktığımızda kanunen sınırlı sayı ilkesi (numerus clausus) geçerlidir. Dolayısıyla sınırlı aynı haklar kanunda sayılmıştır. Alacak ve diğer haklar bakımından da aynı ilke geçerlidir. Asıl haktan türetilmiş ve bir kısım yetkiler içeren hak genellikle asıl hakkın özelliklerini taşır. Örneğin taşınmaz ya da taşınır eşya üzerinde kurulan rehin hakkının tıpkı mülkiyet hakkı gibi aynı bir hak olduğuna ilişkin doktrinde herhangi bir tartışma yoktur. Ancak maddi varlığa sahip olmayan alacaklar ve diğer haklar üzerinde kurulan rehin hakkının hukuki niteliği bakımından farklı görüşler mevcuttur. Alacak ve diğer haklar dolayısıyla mevduat üzerinde kurulan rehin hakkını tanımlamak için kullanılabilir iki farklı yöntem ortaya çıkmaktadır. İlki TMK'nın yaptığı teminat vasıtasının iktisadi değerinin niteliğini dikkate alan taşınır-taşınmaz rehni ayrımıdır. Diğer görüş ise, Kanunda taşınır rehni başlığı altında yer alsa da, bunun alacak rehininin sınırlı bir aynı hak olduğunu göstermediğini, maddi varlığı olan eşya üzerinde doğrudan doğruya sınırsız hâkimiyet sağlayan ve herkese karşı ileri sürülebilir haklar olan aynı hakların, maddi varlığı olmayan alacak ve diğer haklar üzerinde kurulan rehin bakımından sözkonusu olamayacağını ileri sürmektedir³⁶.

34 Oğuzman, Barlas, s. 237; Mustafa Dural, Suat Sarı, *Türk Özel Hukuku*, Cilt 1, *Temel Kavramlar ve Medeni Kanununun Başlangıç Hükümleri*, İstanbul, 2012, N. 1189; Vardar Hamamcıoğlu, s. 104 – 105.

35 Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, s. 691; Utku, s. 60 – 61.

36 İsviçre doktrinde egemen olan görüşe göre alacak ve diğer haklar üzerindeki rehin hakkı, aynı bir hak olmayıp ancak maddi varlığı olan şeylerin rehinine ilişkin hükümlerin kıyasen kendisine uygulanabileceği bir mutlak haktır. Meier-Hayoz, N. 229, 245. Bu görüşe göre aynı haklar sadece maddi varlıkları olan eşya üzerinde sözkonusu olabilir. Ayrıca bkz. Andreas von Tuhr, *Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı*, Cilt: 1 – 2, Çev. Cevat Edege, Ankara, 1983, s. 874 – 875; Tekinay, s. 146; Ergüne, s. 35; Çakırca, s. 20.

Kanunun sistemini esas alan görüş, alacak ve diğer haklar üzerinde kurulan rehin hakkını sınırlı ayni hak olarak kabul etmiştir³⁷. Buna göre kanun, yalnız maddi varlığı olan şeyleri değil maddi varlığı olmayan şeyleri yani hakları da sınırlı ayni hak konusu yapmıştır. Kanun koyucunun sınırlı ayni hakları belirleme yetkisi kapsamında alacakların ve diğer hakların dolayısıyla mevduat rehninin sınırlı ayni hak olarak belirlendiği ve rehin hakkının konusunu teşkil edebileceği ifade edilmiştir³⁸.

Ayni hakların ancak maddi varlığı olan şeyler üzerinde kurulabileceğini savunan görüş, pozitif hukuktaki düzenlemeyle çelişmektedir. Çünkü alacak ve diğer hakların dolayısıyla mevduatın rehni TMK’da “*Sınırlı Ayni Haklar*” başlığını taşıyan İkinci Kısım’da, “*Taşınır Rehni*”ne ilişkin Üçüncü Bölüm’de düzenlenmiştir. Böylelikle kanun koyucu alacak ve diğer hakları maddi varlığı olan şeylerle bir tutarak, onların da herhangi bir eşya gibi rehin konusu olabileceğini kabul etmiştir. Bu durumda pozitif hukuk, mevduat üzerindeki rehni, sınırlı ayni haklardan sayacaktır. Ayrıca ayni teminatlarda, teminatın temelinde yatan ayni hak, kural olarak ya sınırlı bir ayni hak ya da mülkiyet hakkıdır³⁹. TMK’da teminat işlevini karşılayan sınırlı ayni haklar ise rehin hakkı ve taşınmaz yükü (TMK m. 839) şeklinde düzenlenmiştir⁴⁰. Rehin hakkı, eşyanın değerine ilişkin bir haktır ve alacaklı, alacak ifa edilmezse eşyayı paraya çevirerek alacağını öncelikle elde edebilir⁴¹. Zaten alacak ve diğer haklar ve dolayısıyla mevduat üzerinde kurulan rehin hakkı, alacağını elde edemeyen alacaklıya, alacağı icra yoluyla paraya çevirerek elde edilen bedelden alacağını elde etme imkânı verir⁴².

Bir de mutlak hak - nisbi hak ayrımı açısından bakacak olursak, alacak ve diğer haklar dolayısıyla mevduat üzerindeki rehin hakkı mutlak bir hak değildir görüşünü savunanlar olduğu gibi buradaki rehin hakkını, ayni hak benzeri mutlak hak olarak nitelendirenler ile bu rehin hakkını, sınırlı bir ayni hak

37 Oftinger, Baer, Art. 899, N. 5 – 6. Sirmen, *Alacak Rehni*, s. 9 – 10; Cansel, *Menkul Rehni*, s. 11; Aybay, Hatemi, s. 209 – 210; Karahacıoğlu, Doğrusöz, Altın, s. 29.

38 Oftinger, Baer, Art. 899, N. 5 – 6; Dieter Zobl, Berner Kommentar, IV/2/5/1, *Das Fahrnispfand, Systematischer Teil und Art. 884-887 ZGB*, (1982), Bern, 1982, N. 153.

39 Kuntalp, *Teminat Kavramı*, s. 282.

40 Taşınmaz yükü, bir taşınmaz malikini, sadece o taşınmazla sorumlu olmak üzere diğer bir kimseye bir şey vermek veya yapmakla yükümlü kılar. Bu tanım uyarınca, taşınmaz yükünde yer alan iki unsur; alacak hakkı ve teminattır. Teminattan kasıt; taşınmaz yükü alacaklısına, alacağını elde edememesi halinde taşınmazın değerine başvurabilmesi hakkını veren sınırlı ayni haktır. Kuntalp, *Teminat Kavramı*, s. 280.

41 A. Tahir Ögütçü, M. Edip Doğrusöz, *Rehin Hukuku*, Ulucan Matbaası, Ankara, 1982, s. 80 vd.; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, s. 799; Esener, Güven, s. 422; Köprülü, Kaneti, s. 446.

42 Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, s. 18 – 19, Mustafa Reşit Karahasanoğlu, *Yeni Türk Medeni Kanunu Eşya Hukuku*, Arıkan Yayıncılık, İstanbul, 2007, s. 56; Yiğit, s. 249.

olarak nitelikle beraber etkisi sınırlanmış bir hak olduğunu savunanlar da bulunmaktadır⁴³.

Alacak ve diğer hakların kendilerinin mutlak ya da nisbi hak olup olmaması hususundaki hukuki değerlendirmeler yerine bu haklar üzerinde tesis edilen rehin hakkının hukuki niteliğine odaklanılırsa alacak ve diğer haklar dolayısıyla mevduat üzerindeki kanunen kurulmasına imkân tanınmış olan rehin hakkı, sadece rehin verene ve rehnedilen alacağın borçlusuna karşı değil herkese karşı ileri sürülebilmesi bakımından mutlak bir haktır. Nitekim İİK m. 23/2'de "taşınır rehini" tabiri ile teslimine bağlı rehinlerin, TMK'nın 940. maddesinde öngörülen rehinlerin, ticari işletme rehinlerinin, hapis hakkının, alacak ve sair haklar ve dolayısıyla mevduat üzerindeki rehinlerin kastedilmekte olduğu hükme bağlanmıştır. İİK m. 206 ise alacakları rehinli olan alacaklıların satış tutarı üzerinde rüçhan haklarının bulunduğunu ifade etmesi münasebetiyle de bu hakların mutlak hak olduğu ortaya çıkmaktadır⁴⁴.

Uygulamada bankaların kredi müşterilerine imzalattıkları genel kredi sözleşmeleri veya taahhütnamelerinde, kredi ilişkisi içinde olmayan üçüncü kişileri de bağlaması ve mutlak hak özelliğinin hatırlatılması bakımından müşteriye ait o bankada bulunan tüm hesaplarının bankaya rehinli olduğu, bunlar üzerinde alacaklı bankanın takas, mahsup, rehin ve hapis hakkının bulunduğu

43 Bilhassa kıymetli evraka bağlanmamış alacaklar üzerinde kurulan rehni ne aynı ne de mutlak bir hak olarak nitelendirmek mümkündür; dolayısıyla eşya hukukuna ilişkin ilkelerin burada uygulanamayıp alacak ve diğer haklar üzerinde kurulan rehni borçlar hukukuna ait bir hak olduğunu ileri süren (Thomas F. Kleyling, *Zession, Unter Besonderer Berücksichtigung der Globalzession und Forderungsverpfaendung als Mittel zur Sicherung von Krediten*, Schult-hess, Zürich, 1980, s. 53) olduğu gibi alacak rehininin sadece rehin alan ile rehin veren ve rehnedilen alacak ya da diğer hakkın borçlusu arasında sonuç doğuracağını yoksa üçüncü kişileri etkilemediğini ifade eden (Paul Piotet, *Dienstbarkeiten und Grundlasten in: Schweizerisches Privatrecht*, Band 5, Basel-Stuttgart, 1977, s. 539 vd.) de bulunmaktadır. Meier-Hayoz, s. 229-245; Zobl, 1982, N. 153. Türk hukukunda da benzeri sonuca varanlar vardır. Selahattin Sulhi Tekinay, Sahir Erman, Haluk Burcuoğlu, Atilla Altop, Tekinay *Eşya Hukuku*, (Eşya Hukuku), 5. Bası, İstanbul, 1989, s. 22. Köprülü, Kaneti, s. 254; Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, *Eşya Hukuku*, s. 22; Sirmen, *Alacak Rehni*, s. 9 – 10.

44 Oftinger, Baer, Art. 899, N. 6; Sirmen, *Alacak Rehni*, s. 10.

yazılı ve geçerli hükümler bulunmaktadır⁴⁵.

Ayrıca Bankacılık Kanunu'nun 61. maddesinde mevduat sahibinin mevduatını geri alma hakkının hiçbir surette sınırlanamayacağı ve mevduat sahibinin ilk talebiyle bankanın bahsekonu mevduatı iade etmesi gerektiği düzenlenmiştir⁴⁶. Zaten mevduatın iade edilmemesi durumunda da altı aydan iki yıla kadar hapis ve beş yüz güne kadar adli para cezasıyla tecziye söz konusudur (m. 151). Rehinli bir mevduat sözkonusu olduğunda mevduatı iade talebi gelirse, kanun koyucu böyle bir durumu da dikkate alarak 61. maddede, mevduat üzerinde rehin hakkının bulunması durumunda mevduatın iadesi zorunluluğunun kapsamı dışına çıkılacağını hükme bağlamıştır⁴⁷. Bu düzenleme de mevduat üzerinde tesis edilen rehmin aynı niteliğine işaret etmektedir.

Nitekim Model Kanun da “Bir teminat hakkı oluşturmak” başlıklı İkinci Kısım'da yer alan “Banka Hesabına Yatırılan Fonların Ödenmesine İlişkin Haklar” başlıklı 15. maddede getirilen düzenlemeyle bir banka hesabına yatırılan mevduatın ödenmesi hakkına sahip bir teminat hakkının, teminat veren ile mevduatı alan kuruluş arasında bulunan teminat vermeye ilişkin hakkı herhangi bir şekilde sınırlandıran bir sözleşmeye rağmen geçerli olacağı hükme bağlanmıştır. Unutulmamalıdır ki teminat verenin diğer sıfatı mevduat alacaklısı, üzerine teminat tesis edilmiş olan mevduatın bulunduğu bankanın diğer bir sıfatı ise mevduat borçlusudur. Bu ilişki bakımından, banka ile mevduat alacaklısı arasında sözleşmeye dayalı bir borç ilişkisi mevcuttur. Bu borç ilişkisinde taraflar, aralarındaki hak ve yükümlülükleri sözleşme serbestisi kuralları çerçevesinde belirleyebileceklerdir. Hatta bu ilişki de taraflar bahsekonu mevduatın rehne konu olmasını sınırlayan hükümler de koymuş olabilirler. Ancak

45 Yiğit, s. 249; İbrahim Kaplan, *Banka Sözleşmeleri Hukuku*, Dayınlarlı Hukuk Yayınları, Ankara, 1996, s. 243 vd. Nitekim Yargıtay bir kararında “Mahkemece, iddia, savunma, bilirkişi raporu ve dosya kapsamına göre, davalı bankanın, kaynağı rehinli mevduat hesabı olan davacıya ait mevduat üzerinde, rehin sözleşmesindeki miktar kadar takas ve mahsup hakkının her zaman bulunduğu ve olayda bu hakkın yerinde ve zamanında kullanılmış olduğu gerekçesiyle, davanın reddine karar verilmiştir. Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davacı vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir” diyerek bankanın sözleşmede bulunan takas mahsup hakkını kullanmasını yerinde görmüştür (Yargıtay 11. HD, 2013/7557 E., 2013/22497 K. ve 10.12.2013 T.'li karar). Kazancı İçtihat Bilgi Bankası (<http://kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>), (Erişim tarihi: 02.03.2018). Ancak bu hükümler her zaman bankalar lehine sonuç doğurmamaktadır. Nitekim Yargıtay bir diğer kararında, bankaca mevduat rehni teminatına istinaden yapılan takas mahsup işleminin yargılamayı gerektirmesi nedeniyle geçersizliğine karar vermiştir (Yargıtay 23. HD, 2014/656 E., 2014/551 K. ve 30.01.2014 T.'li karar). Kazancı İçtihat Bilgi Bankası(<http://kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>), (Erişim tarihi: 02.03.2018).

46 Seza Reisoğlu, *Bankacılık Kanunu*, Yaklaşım Yayınları, 3. Baskı, Ankara, 2015, s. 843.

47 Reisoğlu, *Bankacılık Kanunu*, s. 843.

böyle hükümler varsa Model Kanun çerçevesinden bakıldığında bu hükümler rehin alanı bağlamayacaktır. Model Kanun açısından bakıldığında, mevduat ilişkisini doğuran sözleşmede yer alan sınırlamalara rağmen tesis edilen rehne daha güçlü bir pozisyon verilmektedir.

II. Mevduat Rehni Kurulmasının Etkileri

A. Rehnedilen Mevduatın Yönetimi Ve Ödenmesi

1. Rehnedilen Mevduatın Yönetimi

TMK m. 961 rehnedilen mevduatın özenli bir yönetimle öncelikle rehin veren mevduat alacaklısı tarafından yönetilmesini istemiştir. Dolayısıyla mevduat üzerinde tesis edilen rehin, kural olarak rehin verenin sahiplikten kaynaklı yetkilerini korumasına engel teşkil etmeyecektir. Aynı şekilde rehin alacaklısının rehinle elde ettiği hak, rehinin paraya çevrilmesini istemekle sınırlıdır.

Madde, özenli yönetimin iki unsurunu saymış olup bunlar muacceliyet ihbarı ve tahsil işlemleridir. Hem muacceliyet ihbarı hem de tahsil işlemleri aslında mevduatın özenli bir şekilde korunabilmesi ve elde edilebilmesi için gerekli tüm işleri içinde barındırmaktadır. Nitekim rehin borçlusu bankaya ihbarda bulunma, gerekirse icra ve iflas takibi veya dava açma ya da alacaklılar listesine kayıt gibi işler bu kapsamdadır⁴⁸. Tüm bu işlemleri kural olarak rehin veren mevduat alacaklısı yapacaktır. Rehin alacaklısı ise bu işlemlerin yapılması için rehin veren mevduat alacaklısını zorlayabilir. Dolayısıyla rehin alacaklısının rehin borçlusuna muacceliyet ihbarında bulunması hukuken bir anlam ifade etmeyecektir⁴⁹. Ancak unutulmamalıdır ki bu yetkiler, aynı zamanda rehin alacaklısının talepte bulunmuş olup olmamasına bakılmaksızın rehin veren mevduat alacaklısı için yükümlülüktür⁵⁰. Çünkü TBK m. 191/1 gereğince alacağın devrinde devredenin, devir sırasında alacağın varlığını ve borçlunun ödeme gücüne sahip olduğunu garanti etmiş olmasına kıyasen rehin verenin de rehni muhafaza etme ve ödemeyi sağlamaya yönelik garanti borcu vardır⁵¹. Bu nedenle de hangi koşullarda hangi işin yapılması gerektiğine rehin veren karar verecek ve rehin alanın onayına ihtiyaç duymayacaktır⁵².

48 Oftinger, Baer, Art. 906, N. 7 – 10; Von Tuhr, Escher, s. 399; Sirmen, *Alacak Rehni*, s. 88 – 89.

49 Oftinger, Baer, Art. 906, N. 10; Dieter Zobl, *Berner Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht*, Band IV: Das Sachenrecht, Zweite Abteilung: Die beschraenkten dinglichen Rechte, Fünfte Teil: Das Fahrnispfand, Bern, 1996, Art. 906, N. 12; Sirmen, *Alacak Rehni*, s. 89.

50 Oftinger, Baer, Art. 906, N. 11 – 12; Zobl, 1996, Art. 906, N. 12.

51 Oftinger, Baer, Art. 906, N. 11; Sirmen, *Alacak Rehni*, s. 89.

52 Sirmen, *Alacak Rehni*, s. 89.

Rehin veren, mevduatın halen sahibi olması nedeniyle bu kadar yetkinin yanında mevduat bedelinin banka tarafından kendisine ödenmesini isteyemeyecektir. Böyle bir yetkinin olduğunu da kabul edecek olursak rehin hakkının mevcudiyetinin anlamı kalmayacaktır. Ancak rehinin tesis edildiği, rehin borçlusu bankaya bildirilmemişse mevduat sahibi rehin verenin talebi üzerine banka tarafından ödeme yapılmasını engelleyecek herhangi bir durum yoktur. Bir de TMK m. 961/2, kendisine rehin ihbarında bulunulan rehin borçlusu bankanın borcunu mevduat sahibine de rehin alacaklısına da ödeyebileceğini ancak bunun için diğer tarafın rızasına ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir.

Bu yetkiler rehin verenin iflası halinde kısıtlanmış olacaktır. İİK m. 184'e göre iflas açıldığında müflis rehin verenin haczi kabil bütün malları kurulan iflas masasının kontrolüne geçer. Hatta iflasın kapanmasına kadar müflis rehin verenin uhdesine geçen mallar bile iflas masasına girer. İflas hali rehin verenin sadece yönetim ve ödeme yetki ve sorumluluklarını ortadan kaldırır. Yoksa rehin alacaklısının alacağına İİK m. 185 gereğince kavuşmasına engel bir durum yoktur⁵³.

Model Kanun'un "*Taraflar ve üçüncü kişi yükümlülerin hak ve yükümlülükleri*" başlıklı Altıncı Bölüm'de yer alan "Mevduatı kabul eden kuruma karşı haklar" başlıklı 69. maddede getirilen düzenlemeyle mevduatı kabul eden kurumda bulunan bir mevduat hesabına yatırılan bedeller üzerinde rehin hakkı tesis edilmesi durumunda, mevduatı kabul eden kurumun rızası bulunmadan o kurumun hak ve yükümlülüklerinin etkilenmeyeceği düzenlenmiştir. Yine aynı maddede, mevduatı kabul eden kurumun sahip olduğu mahsup hakkının, mevduat hesabına yatırılan bedeller üzerinde bir rehin hakkı tesis edilmesi durumunda dahi etkilenmeyeceği de düzenlenmiştir.

Model Kanun'daki düzenlemeler dikkate alındığında mevduatın bulunduğu bankanın varsa takas, mahsup ve/veya rehin hakkının mevduat üzerinde kurulacak olan rehin hakkından önce geleceği anlaşılmaktadır. Bir başka açıdan rehin alacaklısının, mevduat borçlusu olan bankanın takas, mahsup ve/veya rehin hakkına önce gelen bir hakkının bulunduğunu iddia etmesi kabul görmeyecektir. Ancak rehin alacaklısının rehin hakkının tesisi anı ve bunun bildirimini ile varsa mevduatın bulunduğu bankanın takas, mahsup ve/veya rehin hakkının tesisi anını bilmek önemli olacaktır. Zira bir mevduatın üzerinde rehin hakkı tesis edilip durum kendisine bildirilen bankaca sonradan takas, mahsup ve/veya rehin hakkı tesis edilecek olursa mevduatın bulunduğu banka öncelik elde edemeyecektir.

53 Sirmen, *Alacak Rehni*, s. 88; Kuru, Arslan, Yılmaz, s. 619.

2. Rehin Borçlusunu Bankanın Durumu

TMK m. 961/2’de mevduat rehni kendisine ihbar edilmiş olan rehin borçlusunu bankanın, mevduat borcunu rehin veren asıl alacaklıya ya da rehin alacaklısına ancak diğerinin rızasıyla ödeyebileceği hükme bağlanmıştır. Böylece kanun koyucu, rehin borçlusunu bankanın rehinden haberdar olup olmamasına göre yükümlülüğü düzenlemiştir.

Tarafların diğerine ödeme konusunda rızaları yoksa rehin borçlusunu bankanın mevduat borcunu TBK m. 187’deki gibi tevdi etme yükümlülüğü vardır (TMK m. 961/3). Yani rehin verenin veya rehin alacaklısının bankanın yapacağı mevduat ödemesini tek başına kabul etme yetkileri yoktur.

Model Kanun’un “*Teminat Hakkı Oluşturulması*” başlıklı 2. bölümünde yer alan ve “*Banka hesabına yatırılan fonların ödenmesine ilişkin haklar*” başlıklı 15. maddesinde de bir banka hesabına yatırılan mevduat üzerindeki rehin hakkının, teminat veren mevduat alacaklısı ile mevduatı kabul eden banka arasında bulunan ve teminat vermeye ilişkin sınırlama getiren bir sözleşmeye rağmen geçerli olacağı düzenlenmiştir. Buna ek olarak “*Teminat Hakkının Üçüncü Kişiler Üzerindeki Etkisi*” başlıklı 3. bölümünde yer alan ve “*Banka hesabına yatırılan fonların ödenmesine ilişkin haklar*” başlıklı 25. maddesinde, bir banka hesabına yatırılan paralar üzerinde tesis edilen mevduat rehininin, mevduatı alan banka lehine teminat hakkı oluşturulması durumunda dahi ilk ilişkide üçüncü kişi konusunda olan bankaya karşı ileri sürülebileceği düzenlenmiştir⁵⁴. Ancak Model Kanun’un “*Tarafların ve Üçüncü Kişi Yükümlülerin Hak ve Yükümlülükleri*” başlıklı 6. bölümünde yer alan ve “*Mevduatı kabul eden kuruma karşı haklar*” başlıklı 69. maddesinde, rehinli mevduatın bulunduğu bankanın kendi alacaklarına yönelik mahsup hakkının tesis edilen mevduat rehninden etkilenmeyeceği de düzenlenmiştir⁵⁵.

a. Rehin Borçlusunu Bankaya Rehinin İhbarı

TMK m. 955/2 hükmüyle mevduat üzerinde kurulan rehinin, rehin veren veya rehin alan tarafından rehinin kurulduğu mevduatın borçlusunu bankaya ihbar edilebileceği ifade edilmiştir. Burada ihbar ile kastedilen borçluya yönelik bir açıklama eylemidir⁵⁶. Aslında burada herhangi bir irade açıklaması yoktur, sadece irade açıklamalarıyla oluşmuş sözleşmenin yapıldığının bildirilmesi söz konusudur⁵⁷.

54 UNCITRAL, *Model Law*, s. 15.

55 UNCITRAL, *Model Law*, s. 60.

56 Oruç Hami Şener, “Bankanın Rehinli Alacaklı Sifatına Sahip Olduğu Adi Alacak Rehninde Rehin Borçluya İhbarı ve İhbarın Sonuçları”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 11, Sayı: 2, İzmir, 2009 (Basım Yılı, 2011), s. 199. Alman hukukunda rehin ihbarının karşı tarafa varması gereken bir irade beyanı olduğu belirtilmektedir (Bu hususta bkz. Frank R. Primozic ve Marco Tautorat, “Zur Problematik der “vorgezogenen” Verpfändungsanzeige”, *NZI 2010*, s. 49).

57 Kocayusufpaşaoğlu, s. 86.

TMK m. 955/2 düzenlemesinde, rehnin borçluya ihbarının rehinli alacaklı veya rehin veren tarafından yapılabileceğinden söz edilmektedir⁵⁸. Bilhassa rehin alanın, rehin borçlusu bankanın mevduat üzerinde rehin tesis edildiğini bilmemesi nedeniyle, rehin verene ödemedede bulunmasını ve böylelikle rehin hakkının ortadan kalkmasını engellemek için ihbarda bulunmakta önemli yararı vardır.

İhbarın yapılacağı tarafta rehin borçlusu banka bulunmaktadır. İhbar banka tüzel kişiliğine yapılabileceği gibi, bankanın usulüne uygun olarak yetkilendirdiği yetkili temsilcisine karşı da icra edilebilir⁵⁹. Model Kanun'un "Tarafların ve Üçüncü Kişi Yükümlülerin Hak ve Yükümlülükleri" başlıklı 6. bölümünde yer alan ve "Mevduatı kabul eden kuruma karşı haklar" başlıklı 69. maddesinde, rehinli mevduatın bulunduğu bankanın, mevduat üzerinde rehin tesis edildiğine yönelik üçüncü kişilere bilgi sağlamak üzere yükümlü kılınmayacağı da düzenlenmiştir⁶⁰.

Borçluya ihbar, kanunda herhangi bir şekle bağlanmamıştır. Dolayısıyla ihbarın yapılması bakımından rehin alanın ve rehin verenin herhangi bir şekle uyması gerekmez. Zımnî davranışlarla da ihbarın yapılabilmesi olanaklıdır⁶¹. Ancak ihbar önemli hüküm ve sonuçlar doğurduğundan, bunun yapılıp yapılmadığının ispatı bakımından rehnin ihbarının özellikle yazılı olarak yapılması ve borçlunun durumu öğrendiğinin onun imzasıyla teyit edilmesi uygulama bakımından önemlidir.

b. İhbarın Hukuki Sonuçları

Mevduat sahibi müşterisinin veya lehine rehin verilen üçüncü kişinin tesis edilen rehni bildirmesi halinde banka, mevduat üzerine rehin kaydını koyacaktır. Böyle bir bildirim, rehnin geçerliliği için şart değildir. Mevduat borçlusu olan bankaya rehnin bildirilmemesi durumunda, banka, rehin veren müşteri-sine mevduatını geri vermekle TBK m. 186'ya kıyasla borcundan kurtulur⁶². Bu

58 Buna karşılık BGB 1280 gereğince, Alman hukukunda ihbarın borçluya karşı rehin veren tarafından yapılabileceği belirtilir. Bu hususta bkz. Hans Josef Wieling, *Sachenrecht*, 5. Auflage, Berlin-Heidelberg, 2007, s. 236.

59 Oftinger, Baer, Art. 900, N. 63; Sirmen, *Alacak Rehni*, s. 92.

60 UNCITRAL, *Model Law*, s. 60.

61 Fritz Baur, Rolf Stürner, *Sachenrecht*, 18. Auflage, Münih, 2009, s. 877; Şener, s. 201.

62 Uygulamada rehin alacaklısının mevduatın bulunduğu bankaya rehni bildirmesi durumunda (gerektiğinde mevduatın kendisine rehinli olduğunu iddia eden taraf rehin sözleşmesini bankaya ibraz eder) artık banka, mevduatı hesap sahibine derhal ödeyemeyecektir. Banka ödeme-yi ancak hem rehin alacaklısının, hem de rehnedenin yazılı muvafakatleri ile yapabilecektir. Böyle bir muvafakat yoksa banka, mahkemeden bir tevdi mahallinin tayin edilmesini isteyerek yükümlülüğünden kurtulur. Reisoğlu, *Bankacılık Kanunu*, s. 867 – 868; Sirmen, *Alacak Rehni*, s. 92.

madde iyiniyet şartıyla borçlunun borcundan kurtulacağını hükme bağlamıştır. Eğer rehin veren veya rehin alan tarafından rehin borçlusu bankaya kurulan mevduat rehni konusunda bildirimde bulunulmuşsa her hâlükârda banka iyiniyet iddiasını ileri süremeyecektir. Rehlin borçlusu banka, mevduat üzerinde rehin tesis edildiğini rehin sözleşmesinin taraflarından birinin ihbarıyla değil de başka yollarla öğrenmişse yine iyiniyet iddiasında bulunamayacaktır.

Rehin borçlusunun, kâh ihbar yoluyla kâh başka yollarla borçlusu olduğu mevduatın rehneldiğini öğrenmesi durumunda artık TMK m. 961/2 gereğince rehin veren mevduat alacaklısına ya da rehin alacaklısına ancak diğerinin rızasıyla ödeme yapabilecektir. Rehlin borçlusu banka, bu kurala uymadan hareket ederek rehin veren mevduat alacaklısına ödeme yaparsa rehin alacaklısının bankadan rehin bedelini talep etme hakkı doğar. Rehlin verenin ise rehinli olduğu halde banka tarafından mevduatın kendisine ödenmesini kabul etmiş olması nedeniyle bankaya karşı sorumluluğu oluşacaktır⁶³.

Kanunda belirtilen “diğerinin rızası” ifadesi rehin borçlusunun ödemeyi gerçekleştirebilmesi için takip etmesi gereken yolu işaret eder. Rehlin borçlusu banka, rehin alacaklısı ya da rehin veren tarafından kendisine yönlendirilen ödeme talebine karşı diğerinin rızasının belgelendirilmesini isteyecektir. Hatta belgenin sıhhati tartışmalarına girmeksizin bu rızanın huzurda verilmesini isteyebilecektir. Bu rıza rehin sözleşmesinde açıkça ya da tahsil yetkisinin verilmesi şeklinde de baştan verilmiş olabilir⁶⁴.

Rehin alacaklısı ya da rehin verence rehin ve mevduat borçlusu bankaya alacaklarını alamadıklarına yönelik yapacakları takiplere karşı banka, diğerinin rızasının bulunmadığı gerekçesiyle kabul edilebilir bir itirazda bulunma hakkı elde etmiş olacaktır.

Rehin borçlusu bankanın rehni öğrenmesiyle birlikte bazı savunma hakları da doğacaktır. TBK m. 188’e kıyasla rehin borçlusu banka, rehni öğrendiği anda rehin veren mevduat alacaklısına karşı varsa sahip olduğu savunmaları yani itiraz ve def’ileri, rehin alacaklısına karşı da ileri sürebilecektir⁶⁵.

Aynı şekilde rehin borçlusu bankanın, rehni öğrendiği esnada rehin verene karşı muaccel olmayan alacağını, rehneldilen mevduattan önce veya onunla aynı anda muaccel olması koşuluyla mevduat borcu ile takas edebilecektir (TBK m. 188/2)⁶⁶. Burada alacağın devri bakımından takasın karşılıklılık şartı-

63 Oftinger, Baer, Art. 906, N. 24; Sirmen, *Alacak Rehni*, s. 93.

64 Oftinger, Baer, Art. 906, N. 25, 35; Sirmen, *Alacak Rehni*, s. 93.

65 Oftinger, Baer, Art. 906, N. 32; Sirmen, *Alacak Rehni*, s. 98; Oğuzman, Öz, s. 917.

66 Selahattin Sulhi Tekinay, Sermet Akman, Haluk Burcuoğlu, Atilla Altop, Tekinay, *Borçlar Hukuku, Genel Hükümler*, 7. Bası, İstanbul, 1993, s. 255; Oğuzman, Öz, s. 920; Sirmen, *Alacak Rehni*, s. 94.

na getirilen istisna kıyasen mevduat rehni için de geçerli olacaktır. Dolayısıyla rehin borçlusunu, rehni öğrendikten sonra alacağını elde etmişse takas iddiasını ileri süremeyecektir⁶⁷. Bir de rehin alacaklısının rehin borçlusunu bankaya bir borcu var ve rehin borçlusunu banka da borcunu yerine getirmemişse, bu durumda da rehin alacaklısının borcu ile rehin borçlusunun borcu takasa konu olabilecektir⁶⁸.

Eğer bir mevduat üzerinde birden fazla rehin tesis edilmişse rehin borçlusunu olan banka için bu rehin alacaklılarından hangisini öncelikleyeceği bir sorun olarak karşısına gelecektir. Rehin verenin farklı bir beyanı olsa dahi kayıtlarda hangi rehin alacaklısı zamansal önceliğe sahip ise banka ilk olarak onu dikkate alacaktır. Dolayısıyla rehin verenin rızası bulunsa dahi ilk rehin alacaklısı atlanarak art rehin alacaklıları banka tarafından dikkate alınmamalıdır; meğerki ön sıradaki rehin alacaklısının rızası bulunsun⁶⁹.

c. Rehin Borçlusunu Bankanın Tevdi Yükümü

Rehin borçlusunu banka, rehinden haberdar değilse borcunu rehin verene ifa ederek borcundan kurtulacaktır. Rehin borçlusunu bu defa rehin ihbar edilmişse onun yükümlülüğü, borcunu rehin verene ya da rehin alacaklısına diğerinin rızasını alarak ödeme olduğundan böyle bir rıza yoksa rehin borçlusunu borcunu tevdi etmekle yükümlü olacaktır (TMK m. 961/3). Aslında böyle bir düzenlemeyle kanun koyucu, rehin verenin rıza göstermeyerek rehin alacaklısının alacağına kavuşmasına engel olma davranışına mahal vermek istemiştir⁷⁰.

Banka mevduat hesaplarından doğan alacaklar hesap sahibi tarafından, bizzat borçlu bankaya olan borca karşılık da rehnedilebilmektedir.

Bankada mevduatı bulunan bir kredi müşterisinin bankayla imzalamış olduğu kredi sözleşmesindeki hükümler mucibince banka lehine rehin tesis etmiş olabilmekte ve varsa bu hükümler banka lehine kredi alacağına karşılık aynı bir hak kazandırmaktadır⁷¹. Mevduat üzerinde rehin hakkı yanında sözleşmelerde bankalar ayrıca mahsup yetkisini de aldıklarından, doğmuş bulunan alacaklarını bu hakkı kullanarak tahsil yoluna gitmektedirler. Uygulamada müşterilerle imzalanan kredi sözleşmelerinde rehin tesis etme hakkı alınmış olsa da gerekli olmadığı durumda banka bu hakkını kullanmayarak müşteri-

67 Oftinger, Baer, Art. 906, N. 32; Von Tuhr, Escher, s. 401; Sirmen, *Alacak Rehni*, s. 99.

68 Oftinger, Baer, Art. 906, N. 32.

69 Oftinger, Baer Art. 906, N. 64; Sirmen, *Alacak Rehni*, s. 92.

70 Oftinger, Baer, Art. 906, N. 30; Köprülü, Kaneti, s. 461; Guhl, Koller, Schnyder, Druey, § 33, II c; Sirmen, *Alacak Rehni*, s. 94.

71 Reisoğlu, *Bankacılık Kanunu*, s. 868.

nin mevduatını çekmesine izin verebilmektedir. Ancak ilgili mevduat üzerinde bir üçüncü kişinin haciz, rehin, devir ya da intifa hakkı tesisi gibi durumlarda banka, rehinden kaynaklı öncelik hakkını ileri sürebilecektir⁷².

Rehin borçlusuna banka, tevdi yükümlülüğünü yerine getirmeyecek olursa işleyecek gecikme faizi ile de sorumlu olacaktır. Çünkü rehin borçlusunun tevdi yükümlülüğü ödeme yerine geçecek ve onun borcu bu yolla sona erecektir⁷³.

Rehin borçlusunun, rehin alan ve verenin ödemeye yönelik rızalarını vermeleri nedeniyle altına gireceği tevdi yükümlülüğünü nasıl yerine getireceği hususunda bir düzenleme yoktur. Ancak “tevdi hakkı” başlıklı TBK m. 107’nin getirdiği hüküm kıyasen uygulanabilir. Buna göre rehin borçlusuna, hasar ve giderleri rehin alacaklısına ait olacak şekilde yapacağı ödemeyi ifa yerindeki hâkimin belirlediği yere tevdi ederek borcundan kurtulabilir.

Rehin borçlusuna banka hâkim tarafından tayin edilen tevdi mahalline mevduat bedelini ödedikten sonra bu bedelin taraflardan hangisine verileceği hususu netleşene kadar hukuki durum askıda olacaktır.

Tarafların birbirlerine ödeme konusunda rıza göstermemeleri durumu dışında bir de eğer rehin veren mevduat rehninin geçersizliğini ileri sürerse⁷⁴, rehin borçlusuna banka ödeme günü geldiğinde borcunu yine tevdi etme yükümlülüğü altında olacaktır⁷⁵.

Sonuç

Türk Medeni Kanunu’nun “Taşınır Rehni” başlıklı üçüncü bölümü ve “Alacaklar ve Diğer Haklar Üzerinde Rehni” başlıklı ikinci ayırımında 954 ila 961. maddeleri arasında yer bulan alacak ve diğer haklar üzerinde rehni bir türü olan mevduat rehni bu makalemizde Türk hukuku ve bankacılık uygulaması dikkate alınarak incelenmiştir. Medeni hukuk çerçevesinde yukarıda yapmış olduğumuz incelemeler neticesinde makalemizde vardığımız başlıca sonuçları aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz.

Mevduat rehni, Türk Medeni Kanunu düzenlemesinde alacak ve diğer haklar üzerinde rehni kapsamında değerlendirilmektedir. Buna ilave olarak, kanunda yer alan “Aksine bir hüküm bulunmadıkça, bunların rehni hakkında da teslimine bağlı rehni hükümleri uygulanır” ifadesi uyarınca ayrı durumlardan hariç

72 Reisoğlu, *Bankacılık Kanunu*, s. 868. Nitekim Yargıtay bir kararında ilgili banka lehine tesis edilen mevduat rehninin doğmuş ve doğacak borçlar için teminat teşkil edeceğini belirtmiştir (Yargıtay 19. HD, 2016/4494 E., 2016/7431 K. sayılı ve 25.04.2016 T.’li kararı).

73 Oftinger, Baer Art. 906, N. 30; Sirmen, *Alacak Rehni*, s. 95.

74 Rehni geçersizliği itirazından haberdar olmayan rehin borçlusuna bankanın rehin alacaklısına iyiniyetle yaptığı ödeme TBK m. 187/2’ye kıyasen onu borcundan kurtarır.

76 Oftinger, Baer, Art. 906, N. 26; Sirmen, *Alacak Rehni*, s. 93.

olmak üzere taşınır rehnine ilişkin hükümler mevduat üzerinde rehin için de geçerli olacaktır. Ayrıca aksine hüküm bulunmayan ve mevduatın yapısına uygun olan durumlarda taşınmaz rehnine ilişkin hükümlerin mevduat rehni için uygulanması da gündeme gelecektir.

Makalemiz kapsamında aktarmaya çalıştığımız doktrindeki tartışmalar çerçevesinde, mevduat rehninin hukuki niteliğinin tartışmalı olduğu ortaya çıkmıştır. İki temel görüşten biri, kanundaki düzenleme biçimi ve kanun hükümlerini göz önünde bulundurarak mevduat üzerinde rehlin mutlak etkisi sınırlı bir aynı hak olduğu sonucuna varmaktadır. Diğer görüş ise maddi varlığı olan eşya üzerinde doğrudan doğruya sınırsız hâkimiyet sağlayan ve herkese karşı ileri sürülebilen haklar olan aynı hakların, maddi varlığı olmayan mevduat üzerinde kurulan rehinde de var olduğunu ileri sürmenin doğru olmadığını savunmaktadır. Kanaatimizce öncelikle rehnedilen hakkın konusu mevduatın gayrimaddi olmasını ve bu rehlin varlığını sürdürülebilmesinin genellikle gayrimaddi nitelik taşıyan mevduatın hukuki varlığını sürdürmesine bağlı bulunduğunu dikkate almak gerekecektir. Gayrimaddi nitelik taşıyan mevduatın, iktisadi varlıkları ile hukuki varlıkları birbirinden ayırt edilmelidir. İktisaden bir değer teşkil eden her gayrimaddi hak, hukuki anlamda hak olarak görülmebilir. Bu bakımdan kanun sistematığı içinde, alacak ve diğer haklar üzerinde rehlin bir cüzü olan mevduat rehni numerus clausus ilkesi çerçevesinde taşınır rehni başlığı altında sayılmıştır. Rehlin konusunun değil ama bizatihi rehlin kendisinin aynı niteliğini kabul etmek gerekecektir. Mevduat üzerinde rehlin mutlak niteliği ise, rehinli alacaklının rehin konusunun satış bedelinden öncelikle yararlanma hakkına sahip olmasında tezahür etmektedir.

Mevduat üzerinde rehlin kurulmasıyla bu rehin hükümlerini doğurmaya başlamakta ve taraflar arasında bir takım borçlar doğurmaktadır. Rehnedilen mevduatın varlığını ve değerini koruma, rehnedilen mevduatı devretmeme, rehin verenin rızası olmadan tekrar rehin vermeme ve rehni geri verme rehin alanın borçlarını oluşturur. Rehin verenin borçlarını ise rehne konu olan mevduatı ve değerinin varlığını koruma ve bankanın ödeme gücünü tekeffül oluşturur.

Makalemizle, mevduat rehninin ülkemizde gerektiğinden daha az tercih edilen bir teminat türü olması da dikkate alınarak bu rehin türüne ilgi çekebilirsek doktrin ve uygulamaya katkımız olacaktır. Böylece aslında mevduat üzerinde rehlin, klasik teminatlar olan ipotek ve menkul rehni kadar güvenli bir teminat türü olarak kabul edilmesine aracılık etmiş oluruz.

KAYNAKLAR

- Antalya, Gökhan; Acar, Faruk. *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni (6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Çerçevesinde İlk Tespitler)*, Güncellenmiş ve Geliştirilmiş 2. Baskı, Aristo Yayınevi, İstanbul, 2017.
- Aral, Fahrettin, “Topyekün Temlik”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 42, Sayı: 1, 1992, s. 93 – 140.
- Ayan, Mehmet, *Eşya Hukuku - III (Sınırlı Ayni Haklar)*, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2017.
- Aybay, Aydın; Hatemi, Hüseyin, *Eşya Hukuku*, 4. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2014.
- Baur, Fritz; Stürner, Rolf, *Sachenrecht*, 18. Auflage, Münih, 2009.
- Cansel, Erol, *Türk Hususi Hukukunda Hapis Hakkı*, (Hapis Hakkı), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, No. 155, Ankara, 1961.
- Cansel, Erol, *Türk Menkul Rehni Hukuku*, Cilt: 1, Teslim Şartlı Menkul Rehni, (Menkul Rehni), Ankara Hukuk Fakültesi Yayınları, No: 228, Sevinç Matbaası, Ankara, 1967.
- Çakırca, Seda İrem, *Adi Alacakların Rehni*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2006.
- Davran, Bülent, *Rehin Hukuku Dersleri*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1972.
- Dural, Mustafa; Sarı, Suat, *Türk Özel Hukuku, Cilt 1, Temel Kavramlar ve Medeni Kanununun Başlangıç Hükümleri*, İstanbul, 2012.
- Engin, Baki İlkay, *Alacağı Temlik Edenin Garanti Sorumluluğu*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2002.
- Eren, Fikret, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Yetkin Yayınları, 22. Baskı, Ankara, 2017.
- Ergüne, Mehmet Serkan, *Hukukumuzda Taşınır Rehninin, Özellikle Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2002.
- Ertaş, Şeref, *Eşya Hukuku (Yeni Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre)*, Seçkin Yayıncılık, 8. Baskı, Ankara, 2008.
- Esener, Turhan; Güven, Kudret, *Eşya Hukuku*, 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017.
- Gürsoy, Kemal Tahir; Eren, Fikret; Cansel Erol, *Türk Eşya Hukuku*, 2. Baskı, Ankara, 1984.
- Haenseler, Peter, *Die Globazession*, Zürich, 1991.
- Hatemi, Hüseyin; Serozan, Rona; Arpacı, Abdülkadir, *Eşya Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1991.
- İnan, Ali Naim; Yücel, Özge, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 4. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2014.
- Kalpsüz, Turgut, *Gemi Rehni*, 5. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2004.
- Kaplan, İbrahim, *Banka Sözleşmeleri Hukuku*, Dayınlarlı Hukuk Yayınları, Ankara, 1996.
- Karahacıoğlu, Ali Haydar; Doğrusöz, M. Edip; Altın, Mehmet, *Türk Hukukunda Re-*

hın, Üçbilek Matbaası, Ankara, 1996.

- Karahasan, Mustafa Reşit, *Yeni Türk Medeni Kanunu Eşya Hukuku*, Arıkan Yayıncılık, İstanbul, 2007.
- Kazancı İçtihat Bilgi Bankası
- Kleiner, Beat, *Bankgarantie: Die Garantie unter besonderer Berücksichtigung des Bankgarantiegeschäftes*, 4. Aufl, Zürich, 1990.
- Kleyling, Thomas F, *Jession, Unter Besonderer Berücksichtigung der Globalzession und Forderungsverpfaendung als Mittel zur Sicherung von Krediten*, Schulthess, Zürich, 1980.
- Kocayusufpaşaoğlu, Necip, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Cilt: 1, Filiz Kitabevi, 7. Baskı, İstanbul, 2017.
- Köprülü, Bülent; Kaneti, Selim, *Sınırlı Aynı Haklar*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 2. Bası, İstanbul, 1982 – 1983.
- Kubilay, Huriye, “Kambiyo Senetlerinin Rehni”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Kudret Ayiter Armağanı, Ankara, 1987, Cilt: 3, Sayı: 1 – 4, s. 497 – 513.
- Kuntalp, Erden, “Teminat Kavramı, Teminat Türleri ve Bunlardan Doğan Sorumluluk”, *Prof. Dr. Reha Poroy’a Armağan*, İstanbul, 1995, s. 263 – 300. (Teminat Kavramı).
- Meier-Hayoz, Arthur, *Berner Kommentar zum schweizerischen Privatrecht*, Band IV: Das Sachenrecht, 1. Abteilung: Das Eigentum, 1. Teilband: Systematischer Teil und Allgemeine Bestimmungen, 5. Auflage, Bern, 1981.
- Oftinger, Karl; Baer, Ralf, *Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch*, IV. Band, Das Sachenrecht, 2. Abteilung: Die beschränkten dinglichen Rechte, 23. Teil: Das Fahrnispfand, Schulthess Verlag, 3. Auflage, Zürich, 1981.
- Oğuzman, M. Kemal; Barlas, Nami, *Medeni Hukuk Giriş-Kaynaklar-Temel Kavramlar*, 17. Bası, İstanbul, 2011.
- Oğuzman, M. Kemal; Seliçi, Özer; Oktay Özdemir, Saibe, *Eşya Hukuku*, 17. Bası, İstanbul, 2014.
- Oğuzman, M. Kemal; Öz, Turgut, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Cilt: 1, Vedat Kitapçılık, 16. Baskı, İstanbul, 2018.
- Öğütçü, A. Tahir; Doğrusöz, M. Edip, *Rehin Hukuku*, Ulucan Matbaası, Ankara, 1982.
- Piotet, Paul, *Dienstbarkeiten und Grundlasten in: Schweizerisches Privatrecht*, Band 5, Basel-Stuttgart, 1977.
- Primožic, Frank R.; Tautorat, Marco, “Zur Problematik der “vorgezogenen” Verpfändungsanzeige”, *NZI* 2010, s. 49 – 51.
- Pulaşlı, Hasan, *Şarta Bağlı İşlemler ve Hukuki Sonuçları*, Dayınlarlı Yayıncılık, Ankara, 1989.
- Reisoğlu, Seza, *Bankacılık Kanunu*, Yaklaşım Yayınları, 3. Baskı, Ankara, 2015.
- Reisoğlu, Seza, *Menkul İpoteği – Teslimsiz Menkul Rehni*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1965.
- Sarı, Suat, *Ahkoyma Hakkı*, Alfa Yayınları, İstanbul, 1997.
- Serozan, Rona, *Taşınır Eşya Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2007.

- Sirmen, Lale, *Alacak Rehni*, BTHAE, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1990.
- Sirmen, Lale, *Türk Özel Hukukunda Şart, (Şart)*, BTHAE, Ankara, 1992.
- Şener, Oruç Hami, “Bankanın Rehinli Alacaklı Sifatına Sahip Olduğu Adi Alacak Rehininde Rehin Borçluya İhbarı ve İhbarın Sonuçları”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 11, Sayı: 2, İzmir, 2009 (Basım Yılı 2011), s. 195 – 250.
- Tandoğan, Haluk, *Borçlar Hukuku - Özel Borç İlişkileri*, C. I/1, Vedat Kitapçılık, 6. Bası, İstanbul 2008, C. II, Vedat Kitapçılık, 5. Bası, İstanbul 2010.
- Tekinay, Selahattin Sulhi, *Menkul Mülkiyeti ve Sınırlı Aynı Haklar*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1994.
- Tekinay, Selahattin Sulhi; Erman, Sahir; Burcuoğlu, Haluk; Altop, Atilla, *Tekinay Eşya Hukuku*, (Eşya Hukuku), 5. Bası, İstanbul, 1989.
- Tekinay, Selahattin Sulhi; Akman, Sermet; Burcuoğlu, Haluk; Altop, Atilla, *Tekinay Borçlar Hukuku*, (Borçlar Hukuku), Genel Hükümler, 7. Bası, İstanbul, 1993.
- United Nations Commission On International Trade Law, *UNCITRAL Model Law on Secured Transactions*, United Nations Yayınları, Viyana, Ekim 2016.
- Utku, Doruk, *Sınai Hakların Rehni*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2009.
- Ülgen, Hüseyin; Teoman, Ömer; Helvacı, Mehmet; Kendigelen, Abuzer; Kaya, Arslan; Nomer Ertan, N. Füsün, *Ticari İşletme Hukuku*, 4. Bası, İstanbul, 2015.
- Vardar Hamamcıoğlu, Gülşah, *Medeni Hukukta Tasarruf İşlemi Kavramı*, 12 Levha Yayıncılık, İstanbul, 2014.
- Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet, *Türk Medeni Hukuku*, Cilt: 1, Beta Yayıncılık, 6. Bası, İstanbul, 1998.
- Von Tuhr, Andreas, *Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı*, Cilt: 1 – 2, Çev.: Cevat Edege, Ankara, 1983.
- Von Tuhr, Andreas; Escher, A, *Allgemeiner Teil des Schweizerischen Obligationenrechts*, 2. Band, 3. Auflage, Zürich, 1974.
- Wieling, Hans Josef, *Sachenrecht*, 5. Auflage, Berlin-Heidelberg, 2007.
- Wolf, Manfred; Wellenhofer-Klein, Marina, *Sachenrecht*, 25. Auflage, München, 2008.
- Yavuz, Cevdet (Hazırlayanlar: Yavuz, Cevdet; Acar, Faruk; Özen, Burak). *Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler)*, Yenilenmiş 14. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2016.
- Yiğit, Uğur, *Bankacılık Suçları*, Has Matbaacılık, İstanbul, 2006.
- Yüksel, A. Sait; Yüksel, Aşlı; Yüksel, Ülkü, *Bankacılık Hukuku ve İşletmesi*, Genişletilmiş 10. Bası, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 2004.
- Zobl, Dieter, *Berner Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht*, Band IV: Das Sachenrecht, Zweite Abteilung: Die beschränkten dinglichen Rechte, Fünfte Teil: Das Fahrnispfand, Bern, 1996.
- Zobl, Dieter, *Berner Kommentar*, IV/2/5/1, Das Fahrnispfand, Systematischer Teil und Art. 884-887 ZGB, (1982), Bern, 1982.
- Zobl, Dieter, “Die Globalzession im Lichte der neueren Lehre und Rechtssprechung-eine Standortbestimmung”, (1989), SJZ 1989, s. 349 vd.

ÖZ

Mevduat üzerinde rehin, kredi taleplerinin karşılanmasında aranan bir teminat türü olarak hem kolay kurulabilmekte hem de rehlin hızlı bir şekilde paraya çevrilmesi mümkün olmaktadır. Ekonomik ve ticari hayatta daha fazla yer tutması gereken mevduat üzerinde rehlin, uluslararası uygulamalarının yeterince incelenmemiş olması da bizi bu makale konusunu yazmaya sevk etmiştir. Makalemizde, mevduat üzerinde rehlin Türk hukuku ile teminat işlemleri için Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu tarafından çıkarılan model kanundaki düzenlenişi Medeni Hukuk ve Borçlar Hukuku bakımından ele alınacaktır.

TMK'da özellikle mevduat rehnine yönelik bir düzenleme mevcut değildir. Bu bakımdan mevduat rehni, TMK'nın "Taşınır Rehni" başlıklı 3. Bölüm 2. Ayrım'da "Alacaklar ve Diğer Haklar Üzerinde Rehni" başlığı altında yer alan 954 vd. maddelerindeki düzenlenmelere tabi olacaktır. UNCITRAL Model Kanun'da ise "Bir teminat hakkı oluşturmak" başlıklı İkinci Kısım'da yer alan "Banka Hesabına Yatırılan Fonların Ödenmesi İlişkin Haklar" başlıklı 15. Madde ve devamındaki maddelerde düzenleme getirilmiştir.

Anahtar kelimeler: mevduat rehni, alacak rehni, Teminat İşlemleri İçin UNCITRAL Model Kanun.